

Кылаас: 3

Учуутал: Михайлова Мария Иннокентьевна

Үөрэтэр биридимизт: ахсаан уруога

Уруок темата: Атыы – эргигэн задачата

Сыала- соруга: Атыы – эргигэн задачатын суоттуурга үөрэтии, сыана, табаар ахсаана, атыыласпыт табаар уопсай сыаната өйдөбүллэри чопчулаан чинэтии.

Үөрэтэр сыала: Таблица, диаграмма нөнүө бэриллибит атыы – эргигэн задачаларын суоттуур дьобуру чинэтии, үөрэнээччи бэйэтин билиитин-көрүүтүн билэригэр көмө, өй-санаа дьарыгын тэрийэн алтыһыны тэрийии.

Сайыннарар сыала: Оҕо толкуйдуур тобулук өйүн, дьобурун, толлугаһа суох санарар-инэрэр дьобуру сайыннарыы.

Иитэр сыала: коллективнай, пааранан, бөлөбүнэн үлэ кэмигэр бэйэ санаатын этии, атын дьон этэрин истии, эйэлээхтик биир санаанан үлэлээһин.

Туттуллар матырыйаал: үлэ илииһэ, араас ойуулар, проектор, экран, тест, компьютер, слайдалар.

Уруок түмүктэрэ:

Биридимизти үөрэтии түмүгэ:

Атыы – эргигэн задачатыгар сыһыаннаах экономическэй тиэрминнэри өйдүүр, туһанар;

Дьэ кэргэннэ, уопастыбаба харчы оруолун өйдүүр;

Харчы хантан кэлэрин, харчыны дьэ кэргэннэ туттуу хайысхаларын быһаарсар;

Сөптөөх финансовай суоту онорор.

Үөрэх сатабылларын сайыннарыы түмүгэ:

Бэйэни салайынар-дьаһанар сатабыл: уруок соругун сатаан туруорар, атыы – эргигэн задачаларын толкуйдаан суоттуур, өйдүүр, бэйэ дьарыгын салайынар, өйдөбүлүн хонтуруолланар уонна дьарыгын сыаналанар, тугу билэрин-билбэтин араарар.

Билэр- көрөр сатабыл: өй үлэтин сатаан толорор, таблица, диаграмма нөнүө бэриллибит задачалары өйдүүр, сатаан суоттуур.

Бодоруһар сатабыл: сэхэргэһиигэ кыттар, бэйэ санаатын этэр, атын киһи санаатын истэр, ырытыыга кыттар, билбэтин ыйытар, бөлөбүнэн сатаан үлэлиир.

Ытык өйдөбүлүү ингэринии: өбүгэ үгэһин билэр, кэрэхсиир, ахсаан уруогар интэриэстээх, сананы билэргэ -көрөргө тардыһар.

Этаптар	Учуутал дьарыга	Үөрэнээччи дьарыга	Үөрэтии ньымалара, алтыһы көрүнэ	Тумуктэр
1. Тэрээһин чааһа.	<p>Аламай күн сыламынан!</p> <p>Сахалар буоларбыт быһыытынан урукпутун алгыһынан саҕалыаххайын!</p> <p><i>Сэттэ иэйэхситим сэргэстэс, абыс айыһытым аргыстас, айыы сиэрдээх киһи киһитэ буолуум, бүтүн буолуум, толору буолуум! Дом!</i></p> <p>Бүгүңнү урукка ситиһиини, сана арийыны, айымнылаах үлэни баҕарыабын.</p>	<p>- Сыламныыр аламай кунунэн!!</p>	<p>- Бары буттуун кэпсэтии -үөрэххэ тардыһы</p>	<p>Урукка бэлэмнээһин, сатаан тэтэрээккэ сөпкө суруйаллар, үөрэххэ тардыһы, урукка көхтөөхтүк кытты</p>
2. Үөрэнэр соругу туруоруу.				

<p>2.1. Үөрэнэр соругу таһаарар түгэн</p>	<p>Ситиһии түгэнин тэрийһии:</p> <p>- Өйгө суотгаа, саспыт тылы таһаар (слайд)</p> <p>43 + 17 73 - 48 47 + 47</p> <p>60 - 35 67 + 33 51 - 26</p> <p> 58 + 36</p> <p>1 2 3 4 5 6 7</p> <p>А – 25 Б – 60 Н – 100 Й - 64</p> <p>Баай Байанай ыйа ханнык ыйый?</p> <p>Тоҕо сэтинньи ыйы баай «Байанай» ыйа диэбиттэрэ буолуой?</p> <p>Байанай кыылларынан, күндү түүлээҕинэн баай. Байанай диэн тынар тыннаҕы, хамсыыр харамайы барыларын көрөн-харайан олорор саамай улахан иччи буолар. Сэтинньи ыйга сирбит тонор. Ойуур, тыа иһэ чуумпулар. Ойуур иччитэ Баай «Байанай» кыылларын, балыктарын, хамсыыр харамайын араҥаччылыыр. Бу ыйга булчуттар ыраах бултуу-алты бараллар.</p> <p>Бултуу барыан иннинэ Саха булчута, булга табыгастаах буоларын туһугар хайаан да тугу гыныахтааҕый?</p>	<p>-бэриллибит холобурдарга сөптөөх эппиэти биэри.</p> <p>Оҕолор код көмөтүнэн саспыт тылы быһаараллар: БАЙАНАЙ</p> <p>Сэтинньи ый</p> <p>Оҕолор санааларын этэллэр</p> <p>Уоту аһатыхтаах, Баай Байанайтан көнүл ылыхтаах</p>	<p>Бары бүттүүн, боппуроска толору эппиэт.</p> <p>Пааранан улэ</p>	<p>Учуутал боппуруоһугар сөпкө хоруйдааһын, бэйэ санааны сатаан этии, атын киһи санаатын сатаан истии, өйгө суоттуур, билэрин сатаан быһаарар, ырытар</p>
	<p>Саха булчута эрдэттэн тэринэр. Булка тэринии диэни хайдах өйдүүгүт?</p> <p>Булчут хайдах тэринэрий? Туох нааданый?</p>	<p>Толкуйдуулар, бэйэлэрин санааларын этэллэр:</p>		

	<p>Алгыстаах алаадьы аата туох диэн этэй?</p> <p>Ону буһарарга туох туох нааданий?</p> <p>Бу бородуукта сыанатын билэбит дуо?</p> <p>Бу манна барыта төһө харчы барара буолуой?</p> <p>Мантан сизэтгэрэн урукпут тематын таһаарыаххайын.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бултуур тэрил бэлэмэ. 2. Булка кэтэр танас – сап. 3. Булка өйүө – тараа. 4. Транспорт. 5. Сир аһатарга алаадьы. <p>Лабырык</p> <p>Оҕо тугу өйдүүрүн саныыр</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 ыстакаан үүт, • 1 ыстакаан сылаас уу, • 2 сымьыт, • 1 кыра ньуоска туус, • Бурдук. • Арыы. 	<p>Бары буттуун, кэпсэтии.</p> <p>Барбыт өйдөбүлү хатылааһын.</p> <p>Билбэттэригэр таһаарар ыйытык</p> <p>Бары буттуун</p>	<p>Сэхэргэһиигэ кыттар, бэйэ санаатын этэр, атын киһи санаатын истэр, билбэтин ыйытар.</p> <p>Билбэтин билэриттэн сатаан араарыы, хонтуруолланыы</p> <p>Билэр өйдөбүллэрин хатылааһын</p>
2.2. Үөрэнэр соругу таһаарыы	<p>-Оччотугар биһиги бүгүҥнү урукпут сыала соруга туох буоларый?</p> <p>-Бүгүн биһиги урукка атыы – эргин араас задаачаларын суоттуурга үөрэниэхпит.</p>	<p>Бары бүтүүн кэпсэтии түмүгэр урук соругар тийэллэр: бултуу барарга бэлэмнэнии.</p>	<p>Бары буттуун</p> <p>Бэйэ дьарыгын былааннааһын.</p>	<p>Учуутал көмөгүнэн сатаан үөрэнэр соругу туруоруу</p>
3. Үөрэнэр соругу толоруу				
3.1 Барбыт өйдөбүлү чинэтэргэ усулуобуйаны тэрийии	<p>Атыы – эргиннэ саамайа наадалаах туох буоларый?</p> <p>Билигин биһиги харчы аабыахпыт. (слайд)</p> <p>Бу туох харчы диэн буоларый?</p> <p>Ол таһынан өссө хайдах көрүн харчы баар буоларый?</p>	<p>Харчы</p> <p>Слайдаттан көрөн төһө сууммалаах харчы баарын аабыллар.</p> <p>Чек</p>	<p>Бары бииргэ улэлииллэр</p> <p>Пааранан улэ</p>	<p>-Атын киһи санаатын өйдөөн истии, бэйэ санааны сатаан сааһылаан этии, сыаналаныы;</p> <p>Быраабыланы аабырга өйдөөн аабыр, өйгө хатылыыр, бэйэ санааны</p>

	<p>Картанан төлөөтөхпүтүнэ биһиэхэ тугу биэрэллэрий?</p> <p>Чекка тугу суруйалларый?</p> <p>Чегы үөрэтии</p>	<p>Табаар сыанатын, ахсаанын, күнүн, миэстэтин, бириэмэтин, суумматын</p>		<p>сатаан дакаастаан, быһарын этэр, атыны киһи санаатын өйдөөн истэр, ылынар</p>
<p>3.2.</p> <p>Хатылаабыт өйдөбүлү туттуу</p>	<p>Арай Ньургун бултуу барарыгар алгыстаах алаады буһараары бородуукта атыыласпыт, онно киниэхэ чек биэрбиттэр, билигин биһиги бу чек көмөтүнэн бородуукта сыанатын үөрэтиэхпит, төһө харчы барбытын суоттаан таһаарыахпыт.</p> <p>Чегы болбойон көрүн, ыйытыыларга хоруйдаан. (үлэ илиһин туһаны)</p> <p>1 сорууда: Маһанын аата, аадырыһа, аты оноһуллубут күнэ.</p> <p>2 сорууда: Ханнык табаардары атыыласпытый? Табаардары көрүнгүнэн наардыахха сөп дуо?</p> <p>3. Чеккэ көстөрүнгүн ханнык экономическэй тиэрминнэри булан ылыахха сөбүй? (сыана, уопсай сыана, табаар ахсаана)</p> <p>4 сорууда: Маһаныннга биирдиилээн табаардар сыаналарын суруй.</p> <p>5. сорууда. Табаар ахсаанын суруй.</p> <p>6. Аты барыта төһө сууммаһа турбутуй? Суоттаа. Ньургун бородуукталаабыт күнүттэн хас күн ааспытый?</p> <p>Кини билигин бу үүтү иһиэн сөп дуо? Этикеткатын</p>	<p>Оболор пааранан аты чегын үөрэтэллэр, үлэлиир илиискэ соруудахтары ырыталлар, толороллор.</p> <p>Задача кэриннэрин таблицаһа киллэрэн суоттуулар.</p>	<p>Пааранан үлэ</p>	<p>-Атын киһи санаатын өйдөөн истии, бэйэ санааны сатаан сааһылаан этии, бэриллибит соруудахтары сатаан онорор</p>

	көрөннүн толору эппиэттэ суруй			
4. Сынньалан кэмэ	<p>Хамсаныылаах сынньаныы.</p> <p>Билигин биһиги Байанайдаах ооньуохпут. Мин булчут буолуом. Күндү түүлээххэ бултуубун.</p> <p>Көтөр аатыгар – үөһээ ыстанабыт, тыаһыгыт</p> <p>Кыыл аатыгар – олоробут, чуумпурабыт</p> <p>Анды, моботой, кыталык , киис курупааскы, солондо, саһыл, улар, кырса, тонсобой, куобах, кэбэ, хотой, тиин, бэдэр, хаас</p>	Оболор ооньуулар.	Коллективнай	Уоскуйуу, өйү -санааны сынньатыы
3.3. Чинэпит өйдөбүлү туттуу, чинэтии	<p>Халандаар көмөтүнэн үлэ.</p> <p>Ньургун сэтинньи ый субуота күннэригэр тиингэ бултаата. Ханлык күнгэ бултаабытын халандаар көмөтүнэн быһаар. Диаграмма көмөтүнэн ханлык күнгэ табыгастаах, табыгаһа суох булт буолбутун быһаар.</p> <p>Сэтинньи ____ күнүгэр ____ тиини бултаабыт.</p> <p>Сэтинньи ____ күнүгэр ____ тиини бултаабыт.</p> <p>Сэтинньи ____ күнүгэр ____ тиини бултаабыт.</p> <p>Сэтинньи ____ күнүгэр ____ тиини бултаабыт.</p> <p>Ханлык күнгэ элбэх тиини бултаабытый?</p> <p>Ханлык күнгэ аһыйах тиини бултаабытый?</p> <p>3 субуотаҕа 4 субуотаттан хас төгүл элбэх тиини бултаабытын суоттаа.</p> <p>2 субуотаҕа 1 субуотаттан төһөнөн аһыйах тиини бултаабытый?</p>	Үлэлиир илиискэ диаграмманан задачаны аабар, сорудахтары толорор.	<p>Биирдиилээн үлэ</p> <p>Хардарыта хонтуруол</p> <p>Коллективнай бэрэбиэркэ</p> <p>Бэйэни бэрэбиэркэлэни и</p>	<p>Бэйэни сыаналаныы</p> <p>Атын киһини сыаналаныы</p> <p>Бэйэни хонтуруолланыы</p>

<p>5. Сыаналаны</p>	<p>-Уруок устата хайдах үлэлээтибит дии санаатыгыт? - Уруоктан астынныгыт дуо? Билигин бэйэбитин сыаналаныаххыт уонна бэйэбит туруккутун уруһуйдаан таһаарыаххыт.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Уруокка кытынным дуо? (сөптөөх эппиэти таланнар сирэй фигуратын уруһуйдуулар) 2. Сорудабы барытын толордум дуо? (сөптөөх эппиэти талан харах уруһуйдуулар) 3. Мин сорукпун ситистим дуо? (сөптөөх эппиэтэи талан уос уруһуйдуулар) <p>Бу эһиги билигинни туруккут, кэлэр уруоктарга барыгытыгар маннык уруһуй тахсыа диэн эрэнэбин! 😊</p>	<p>Оҕолор санааларын этэллэр</p> <p>Бэйэ өйдөбүлүн, дьарыгын сыаналаны</p>	<p>Бары буттуун. Бэйэ сыаната. Бэйни хонтуруолланы</p>	<p>Бэйэни дьарыгын сыаналаналлар, хонтуруолланаллар Бэйэ санааны этии. Ахсаан уруогар интэриэстээх, сананы билэргэ -көрөргө тардыһар.</p>
<p>1. Дьыэ5э үлэ</p>	<p>Үөрэнэр кинигэттэн: с. 73, атыы – эргин задачаларын суоттаа.</p>			
<p>7. Түмүк:</p>	<p>Бүгүнгү уруокка туох сананы биллигит? Дьыэ кэргэннэ харчы хантан кэлэрин, харчы оруолун, туохха аттарыллан туттууларын санаабытын этин. Бүгүн ылбыт билиигит олоххо туһалаах эбит дии санаатыгыт дуо?</p>	<p>Оҕолор санааларын этэллэр</p>		